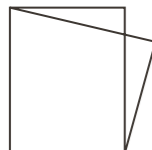


"Vi tager lige en snak"

Institutionelle fortællinger og samtalens selvfølgelighed i socialpædagogisk praksis



Nanna Koch Hansen,
cand.mag., ph.d.

Inden for socialpædagogisk arbejde fremstår samtale som et selvindlysende gode, som man nærmest kun kan få for lidt af. Men hvad er overhovedet en god samtale i pædagogisk forstand? Artiklen anlægger et destabiliserende blik på indforståede logikker og praksisformer i forbindelse med socialpædagogisk praksis i et hjørne af Kriminalforsorgen, hvor samtale vægtes højt. Artiklen viser, hvordan idealer om naturlighed og utvungenhed gennemsyrrer det socialpædagogiske arbejde, samtidig med at de pædagogiske samtaler typisk følger en bestemt skabelon, hvor Kriminalforsorgens medarbejdere bliver aktive medproducenter af afsonernes fortællinger.

Den pædagogiske samtales selvfølgelighed

Der er personalemøde på kontoret på en af Kriminalforsorgens pensioner. Medarbejderne er sammen ved at gennemgå listen over husets afsonere. Mødelederen læser et navn fra listen

op. Hans kollega bemærker, at hun har set den pågældende afsoner komme hjem med pizza i går aftes. Igen. Afsonerens økonomi diskuteres. Der bladres i en sagsmappe, og det vurderes, at han ikke har råd til den slags. Mødelederen konkluderer: Vi bør nok tage en snak med ham. Der nikkes samstemmende rundt om bordet, og mødelederen læser et nyt navn højt fra listen. Samtalen falder nu på en beboer, som har svære psykiske vanskeligheder, og som for tiden virker usædvanligt nedtrykt. Også her bliver den samstemmende konklusion, at en medarbejder bør tage en snak med afsoneren.

Den foregående passage udgør et sammendrag af feltnoter fra et personalemøde under det feltarbejde, jeg gennemførte på Kriminalforsorgens pensioner i forbindelse med arbejdet med ph.d.-afhandlingen *Opdragelse til løsladelse* (Hansen 2017). Pensionerne er alternative afsoningssteder, hvor afsoningen foregår under mindre

restriktive rammer end i fængslerne. På pensionerne er der f.eks. ingen låste døre eller uniformerede fængselsbetjente, og afsonerne kan dagligt forlade pensionen i afmålte tidsrum. Afsonere under udsusning befinder sig fortsat i Kriminalforsorgens varetægt, og såfremt de ikke følger retningslinjerne for den alternative afsoning, kan de tilbageføres til fængsel. De fleste medarbejdere på pensionerne er uddannet som pædagoger og socialrådgivere – og skønt enkelte medarbejdere har en baggrund som fængselsbetjente, så varetager de sagsbehandlingsarbejde og pædagogiske aktiviteter på lige fod med deres kollegaer.¹ Under det etnografiske feltarbejde stødte jeg ofte på bemærkninger om, at det er vigtigt at snakke med afsonerne, men det blev sjældent uddybet, hvad det mere præcist var, der skulle snakkes om, eller hvordan der skulle snakkes. Jeg lagde ligeledes ører til mange samtaler mellem afsonere og medarbejdere, men når jeg i interviewsammenhæng

spurgte nærmere ind til samtalerne indhold, form eller funktion, blev jeg mødt med indforståede svar som: "Så tager man lige en snak [...] og så tager vi den derfra". At tage en snak og at tage den derfra kan læses som indforståede italesættelser af en praksisform, hvor samtalen sættes i centrum som så selvindlysende fornuftig, at yderligere uddybning forekommer overflødig.

At socialpædagogisk praksis indebærer samtale med dem, interventionen retter sig imod, kan virke umiddelbart logisk. Artiklens indledende feltbeskrivelse fra personalemødet på en af Kriminalforsorgens pensioner kan tjene som eksempel på, hvordan problematikker af vidt forskellig karakter kan adresseres på samme indforståede facon. Hvad end det drejer sig om afsonernes økonomi eller psykiske vanskeligheder, bliver løsningen den samme: Vi tager lige en snak. På baggrund af en nysgerighed i forhold til denne umiddelbare indforståethed anlægger nærværende

artikel et destabiliserende blik på samtalen som selvfølgeliggjort ideal og praksisform i socialpædagogisk arbejde. Artiklen viser, hvordan samtalepraksis italesættes og udfoldes i en tværprofessionel sammenhæng, hvor pædagoger, socialrådgivere og fængselsbetjente arbejder sammen om at udsluse afsonere fra fængsel. Artiklen udgør hermed en undersøgelse af samtalens centrale og selvindlysende status i socialpædagogisk praksis og tager afsæt i følgende forskningsspørgsmål: Hvordan italesættes og praktiseres samtale som metode inden for socialpædagogisk arbejde i den danske kriminalforsorg? I artiklens første analysedel granskes selve samtaleidealet, som det italesættes på Kriminalforsorgens pensioner, mens den sidste analysedel fokuserer på konkret samtalepraksis i form af institutionelle fortællinger (Andersen 2015a), der formuleres i mødet mellem afsonere og medarbejdere. (Det ligger uden for rammerne af denne artikel at gå i dybden med at analysere længere

At "tage en snak" og "at tage den derfra" kan læses som indforståede italesættelser af en praksisform, hvor samtalen sættes i centrum som så selvindlysende fornuftig, at yderligere uddybning forekommer overflødig.



samtaleuddrag. Sådanne analyser kan findes i afhandlingen *Opdragelse til løsladelse* (Hansen 2017)).

At samtale udgør en central teknik inden for forskellige former for velfærdsarbejde, er der for så vidt ikke noget nyt i. Som pædagog eller socialrådgiver kan man specialisere sig i en lang række samtaleteknikker; herunder eksempelvis anerkendende samtaler, motiverende samtaler og forskellige former for coaching. Studier af mødet mellem system og klient i velfærdsinstitutioner har opholdt sig ved interaktion under forskellige former for samtaler (f.eks. Mik-Meyer 2004; Carstens 2005), dog uden at sætte selve samtaleidealet under lup. Som Christian Sandbjerg Hansen har vist, så har samtalen som demokratisk dialog vundet særligt indpas siden 1960'erne, "som et alternativ til formynderske, autoritære og totalitære pædagogiske

teknikker som f.eks. indespærring og fysisk magt" (Hansen 2013, s. 10). I kraft af den pædagogiske samtale får socialarbejderen "en autoritet, der ikke udstikker, hvad der præcis skal gøres, men langsomt og tålmodigt med små skridt leder imod en forandring" (ibid.). Mads Peter Karlsen og Kaspar Villadsen (Karlsen & Villadsen 2007; Villadsen & Karlsen 2009) har desuden analyseret dialogen som omsiggribende ledelsesinstrument og fremvist tidstypiske samtalelogikker, hvor "den før talende ekspert – lægen, sundhedsrådgiveren, socialarbejderen, lederen – nu skal tale mindre, mens den førhen tavse – patienten, den udstødte, medarbejderen – nu skal tale mere" (Karlsen & Villadsen 2007, s. 7). Samtidig påpeger Karlsen og Villadsen, hvordan "dialogen ordner den talendes tale, således at bestemte former for selv-ledelse bliver mulig" (ibid.). Skønt de kommende analyser baserer sig på et etnografisk feltarbejde

i et hjørne af Kriminalforsorgen, rækker deres relevans hermed også ud over denne kontekst, og artiklen udgør et bidrag til empirisk at belyse, hvordan samtalen som metode begrundes og sættes i værk inden for socialpædagogisk praksis.

At gøre noget med ord

Artiklens analytiske strategier er bredt informeret af poststrukturalistisk tankegods (Foucault 2000, 2001; Søndergaard 2000, 2005; MacLure 2010). I analytisk øjemed skærpes forskningsinteressen hermed omkring konstruerende processer med ambitioner om at eksponere forestillinger og praksisformer, som vi sædvanligvis tager for givet. Med inspiration fra bl.a. konstruktivistisk etnografi (Holstein & Gubrium 2008; Järvinen & Mik-Meyer 2005) rettes interessen imod, hvad et givet felts deltagere gør med ord, og hvordan social virkelighed løbende

konstrueres på særlige måder (Holstein & Gubrium 2008, s. 378). Med et sådant fokus bliver ambitionen ikke at sætte bestemte forestillinger om pædagogik eller kriminalforsorg forud for analyserne, men snarere at gå i vejen for dominerende forståelser heraf og løfte dem ud af omløb med henblik på at studere deres funktion i det givne felt. Når interessen rettes mod sproglig gøren og laden som noget, der ikke blot beskriver en given virkelighed, men netop skaber den på særlige måder, bliver det oplagt at granske, hvad det overhovedet vil sige at tage en snak i pædagogisk forstand. Idet fokus hermed flyttes fra væren til tilblivelse, begribes pædagogiske italesættelser af afsonerne og deres problemer netop ikke blot en deskriptiv talen om, men en normativ talen frem, som får direkte implikationer for og i den pædagogiske intervention (Hansen 2010, s. 56).

Det er en klassisk pointe inden for etnografien, at sproget er noget af det første, man som forsker må tilegne sig i forbindelse med et feltarbejde (Hastrup 2010, s. 64), og den ovennævnte undren knytter netop an til det særlige sprog, der gennemsynder den socialpædagogiske praksis på Kriminalforsorgens pensioner. Under feltarbejdet på pensionerne var noget af det første, jeg blev eksplicit introduceret til, medarbejdernes konsekvente betegnelse af afsonerne som beboere (og netop ikke som indsatte). Via denne demonstrative om-kategorisering af afsonerne markeredes det socialpædagogiske arbejdes ambitioner via eksplicit afstandtagen til fængselspraksis – med konnotationer af hjemlighed og frivillighed til følge. Under det socialpædagogiske arbejde med at udsluse afsonere blev der lagt eksplicit

afstand til totale institutioner, fængselslignende indretninger og distancerede, hierarkiske relationer – og det blev gang på gang fremhævet som problematisk, at afsonere og medarbejdere ikke taler med hinanden i fængslerne. Som et medlem af ledelsen forklarede under et interview i forbindelse med sin beskrivelse af den alternative afsoningspraksis: "Dét, vi er så er gode til, synes jeg, det er at tale med beboerne".

Idealet om den naturlige og utvungne samtale

Samtalepraksis på Kriminalforsorgens pensioner synes generelt præget af et ideal om naturlighed og utvungenhed, hvor det betragtes som åbenlyst hensigtsmæssigt at bringe afsonerne i tale i mindre formaliserede sammenhænge. Eksempelvis kan diverse udflugter arrangeres med henvisning til argumentet om, at transporttiden giver anledning til uformelle samtaler mellem afsonere og medarbejdere. Under en indledende rundvisning på pensionen forklarede en medarbejder, at han ofte sætter sig i stuen med en kop kaffe og ser tv om aftenen for diskret at lægge op til, at afsonerne kan komme og få en snak. Som hans kollega forklarer:

"Jeg synes, vi har en meget ... det er sådan en uformel tone. [...] Vi har et fælles mål med, at vi skal virke så lidt fængselsagtige og institutionsagtige som muligt. [...] Døren står altid åben. Ikke? Du kan altid komme".

Gennem sådanne formuleringer fremstilles samtale som et selvindlysende gode, som medarbejderne prøver at facilitere ved at placere sig strategisk rundt omkring i huset på måder, der inviterer afsonerne ind på en uformel facon.

En anden medarbejder giver følgende eksempel på, hvordan gode samtaler mellem afsonere og medarbejdere kan komme i stand:

"Altså nu har vi også været ude at sejle i kajak, og så ror man dér ved siden af hinanden og snakker. Altså så minder det mig fuldstændigt om, hvis jeg snakker med en god ven, som har spurgt mig til råds om et eller andet. Jeg har fuldstændigt den samme følelse af, at det er noget, man snakker om helt naturligt".

Gennem sådanne formuleringer idealiseres den utvungne og venskabelige relation, hvor afsoner og medarbejder taler sammen som jævnbyrdige i uformelle omgivelser: Her falder arbejdet så naturligt, at det ikke længere opleves som arbejde, og den formelle relation kan (i hvert fald for medarbejderens vedkommende) glemmes for en stund. En anden medarbejder fortæller en lignende historie om at nedbryde de hierarkiske og polariserede relationer, som traditionelt forbindes med fængselspraksis:

"Det er jo ikke dem mod os. Altså der kan jo nærmest være tæt på en kammeratlig tone, selvom man selvfølgelig ved, hvem der er hvem, ikke? Men altså det er meget uformelt, ikke? Sådan en onsdag aften i stuen, hvor der er fodboldkamp, så vil jeg vove at påstå, at du ikke kan kende forskel på indsatte og ansatte. Den ene skaber sig mere end de andre, ikke? Og det synes jeg egentlig ... Det kan egentlig være meget sundt, ikke? Altså de [afsonerne] er godt klar over, hvem det er, der har skoene på. Men så heller ikke mere end det".

Hermed karakteriseres den uformelle, kammeratlige og løsslupne tone som hensigtsmæssig, og der argumenteres for at nedtone den hierarkiske relation mellem afsoner og medarbejder, der uundgåeligt vil gøre sig gældende, men som betragtes som kontraproduktiv, når ambitionen er rehabilitering og dialog. En idealisering af den uformelle og lattermilde omgangsform, der kan genfindes inden for analyser af eksempelvis misbrugsbehandling (Andersen 2015b) og revalideringsområdet (Mik-Meyer 2004, s. 37-62). Alt i alt står samtalen som en central del af det socialpædagogiske arbejde med at udsuluse afsonere fra fængsel. Også afsonerne fremhæver samtalen som et karakteristisk træk ved den alternative afsoning på en pension. Fra et afsonerperspektiv anskues samtalearbejdet dog ikke nødvendigvis som lige så utvungent, som det er beskrevet ovenfor, men snarere som en betingelse, Kriminalforsorgen stiller for den alternative afsoning. Som en afsoner forklarer om den socialpædagogiske intervention på pensionen: "Man skal begynde at snakke med personalet, fordi hvis du ikke kan det, så har du problemer. Så kan du ikke være her jo".

Institutionelle fortællinger

Når medarbejdere og afsonere som et led i det socialpædagogiske arbejde på Kriminalforsorgens pensioner tager en snak, synes det langt hen ad vejen at være afsonerne, der forventes at tale, mens medarbejderne overvejende lytter, spørger, ordner og forstyrrer – med ambitioner om ikke at dømmes, moralisere eller formane. Samtidig formes samtalerne typisk som en fremadrettet aktivitet, hvis produkt er planer og udviklingshistorier. Samtalerne struk-

tureres på måder, hvor medarbejderen stiller spørgsmål med henblik på at bringe afsoneren til at tale – men hvor spørgsmålene ofte synes at kalde ret eksplicit på bestemte svar. Samtalen kan hermed forstås som et magtfuldt greb i produktiv forstand, gennem hvilken der arbejdes på en normaliserende resocialisering af afsonerne.

Et tydeligt eksempel herpå kan ses i den følgende udveksling, som finder sted en eftermiddag på en af Kriminalforsorgens pensioner, hvor en afsoner fra et fængsel er mødt op til en samtale med en medarbejder, der skal vurdere, om han kan tilbydes en plads på pensionen. Medarbejderen fortæller om huset og om reglerne for den alternative afsoning. Fra samtalebegyndelse demonstrerer afsoneren eksplicit samarbejdsvilje gennem formuleringer som "så gør jeg det selvfølgelig bare" og "I kommer aldrig til at høre noget fra mig". Medarbejderen understreger, at de skam gerne vil høre noget fra ham, hvorved der eksplicit lægges op til dialog mellem afsonere og medarbejdere. Flere gange herefter udbryder afsoneren "jeg elsker at snakke" og lover medarbejderen endnu flere ord i fremtiden gennem bemærkninger som: "Det er en længere historie. Den kan du få senere". Et stykke tid inde i samtalen ser medarbejderen ned i sine papirer og spørger:

Medarbejder: "Og så er der det med kriminaliteten. Er det kun druk og stoffer, der er skyld i det?"

Afsoner: "Nej, det er min egen skyld".

Medarbejder: "Ja, det er jo det, jeg gerne vil høre dig sige".

Afsoner: "Ja, det har jeg fået at vide af en behandler".

Hvis medarbejderen havde indledt samtalen med blot at indskærpe, at afsoneren selv bærer ansvaret for sine kriminelle handlinger, havde det ikke været afsonerens erkendelse, men medarbejderens formaning, der var blevet formuleret. Når medarbejderen i stedet formulerer spørgsmålet på denne måde, underspilles hendes myndighedsfunktion, samtidig med at samtalen struktureres på en måde, hvor kun ét svar blive oplagt. Hermed bliver medarbejderen ret åbenlyst medproducent af afsonerens fortælling, samtidig med at afsoneren forpligtes på den som sin egen. Umiddelbart herefter synes udsagnet dog at miste lidt af sin autenticitet som oprigtig erkendelse, idet afsoneren bemærker, at han for så vidt blot refererer noget, som fængslets misbrugsbehandler har indskærpet over for ham. Herved får situationen retrospektivt et præg af indstuderet papegøjesnak, hvor afsoneren taler Kriminalforsorgen efter munden som et led i at søge optagelse på pensionen.

En sådan organisering af den pædagogiske samtale stemmer overens med Villadsens og Karlsens analyser af, hvordan den før så talende ekspert er blevet mere tavs, mens klienten forventes at være den talende – men hvor dialogen samtidig "ordner den talendes tale, således at bestemte former for selv-ledelse bliver mulig" (Karlsen & Villadsen 2007, s. 7). Margaretha Järvinens analyser af alkoholbehandling viser tillige, hvordan velfærdsinstitutioner ikke fungerer som neutral baggrund for klienternes livshistorier, men derimod som et aktivt bidrag til formuleringen heraf (Järvinen 2004). Som Ditte Andersen (2015a, s. 671) har demon-

Samtalerne struktureres på måder, hvor medarbejderen stiller spørgsmål med henblik på at bringe afsoneren til at tale – men hvor spørgsmålene ofte synes at kalde ret eksplicit på bestemte svar.



streret, så fungerer fortællinger om forandring aktuelt som et institutionelt krav i velfærdsinstitutioner, der forestår misbrugsbehandling – og en lignende forventning synes at gøre sig gældende i det socialpædagogiske kriminalforsorgsarbejde. Skønt ovenstående rehabiliteringshistorie formuleres i fællesskab mellem en afsoner og en medarbejder i Kriminalforsorgen, så formuleres den netop som en personlig erkendelse hos afsoneren. At den kriminelle fortid er afsonerens eget ansvar, kan netop ikke udelukkende læses som afsonerens fortælling, men i høj grad også som fortællingen om afsoneren: en institutionel fortælling om rehabilitering, som formuleres i et samarbejde mellem en afsoner og en medarbejder på en kriminalforsorgsinstitution, der har rehabilitering som sit formål. Trods ambitionerne om utvungen og ligeværdig dialog bliver den pædagogiske samtale netop også en

opdragende intervention. Som en medarbejder forklarer, da samtalen under et interview falder på samtaler: "Vi prøver at lægge dem ordene i munden. Det gør vi. Men de får lov til at sige det selv. Og så kan de lige pludselig godt se det". Hermed formuleres en slags fake-it-till-you-make-it-logik, hvor samtalen ikke blot tilskrives en afrapporterende eller bekendende karakter, men et konstruktivt potentiale, der kan tjene et rehabiliterende formål.

Det følgende eksempel giver indblik i, hvordan en sådan institutionel rehabiliteringsfortælling om en afsoners liv og fremtid kan udformes i et samarbejde mellem en medarbejder og en ny afsoner på en af Kriminalforsorgens pensioner. Afsoneren har på eget initiativ slået sig ned på medarbejdernes kontor og fortalt en lang og detaljeret livshistorie om en barndom med vold, druk, stofmisbrug og anbringelse uden for hjemmet;

en voksertilværelse præget af gentagne fængselsstraffe; og en fremtidsdrøm om at åbne sin egen butik. Afsoneren og medarbejderen diskuterer om forretningsidéen, hvorefter samtalen rundes af med følgende udveksling:

Medarbejder: "Så du skal ikke tilbage til [fængslet] igen? Det er slut med det?"
Afsoner "Ja!"

Medarbejder: "Det er da også noget af en historie, du har. Nu skal du så til at bruge den eller fortælle den på en ny måde".

Afsoner: "Det forstår jeg ikke helt".
Medarbejderen forklarer, hvordan hun tænker, at afsoneren – nu hvor han gerne vil have et nyt liv – også må til at bruge sin fortid til at fortælle en ny historie og skabe sig en ny fremtid. "Jeg tror, at du har brugt mange kræfter på at komme igennem alt det her".

Afsoner: "Ja, det har jeg sgu".

Medarbejder: "Godt gået!"

Trods ambitionerne om utvungen og ligeværdig dialog bliver den pædagogiske samtale netop også en opdragende intervention.



Afsoneren instrueres i den foregående passage eksplicit i, hvordan en gennemgribende forandring af hans aktuelle situation indebærer en revideret fortælling om både fortid og fremtid: Afsoneren opfordres til at tale sig selv frem som forandret. Medarbejderens ressourceorienterede version af afsonerens livshistorie – hvor afsoneren optræder som én, der er i stand til at mobilisere store kræfter til at håndtere en vanskelig tilværelse – kan netop læses som et bud på en sådan om-fortælling: I denne version tales afsoneren frem som en stærk person, der allerede har lagt det sværeste bag sig og er på vej mod en kriminalitetsfri tilværelse. Hermed synes der med samtalearbejdet at være sat midlertidig parentes om den lange række af vanskelige, praktiske omstændigheder, som omgærdet løsladelsessituationen (såsom straffeattest, forsørgelsesgrundlag, gæld til det offentlige og brudte relationer), og det bliver i stedet den enkelte afsoners personlige ansvar og vilje til forandring, der sættes i forgrunden.

“Vi tager lige en snak”

Denne artikel har vist hvordan samtalepraksis italesættes og udfoldes i en tværprofessionel sammenhæng, hvor pædagoger, socialrådgivere og fængselsbetjente arbejder sammen om at udsluse afsonere fra fængsel. Samtalepraksis på Kriminalforsorgens pensioner synes generelt gennemsyret af et ideal om naturlighed og utvungenhed, hvor det – med fængslet som modbillede – betragtes som åbenlyst hensigtsmæssigt at bringe afsonerne i tale på fordomsfri måder og i uformelle sammenhænge. Når medarbejdere og afsonere som et led i det socialpædagogiske arbejde tager en snak, synes det langt hen ad vejen at være afsonerne, der forventes at tale, mens medarbejderne overvejende spørger og lytter – med ambitioner om ikke at dømme, moralisere eller formane. Samtidig kan en velfærdsinstitution med et rehabiliterende formål ikke anskues som en neutral baggrund for en sådan samtalepraksis. Skønt

samtalerne typisk foregår på måder, hvor medarbejderne stiller spørgsmål med henblik på at bringe afsonerne til at tale, har artiklen vist, hvordan sådanne spørgsmål ret eksplicit synes at kalde på bestemte svar. Samtalen kan hermed forstås som et magtfuldt greb i produktiv forstand, gennem hvilken der arbejdes på en normaliserende resocialisering af afsonerne. Idealerne om naturlighed og utvungenhed til trods følger de pædagogiske samtaler således ofte en bestemt skabelon, hvorigennem Kriminalforsorgen bliver aktiv medproducent af afsonernes udviklingshistorier. Det første skridt på vejen er at tage en snak. ♦

REFERENCER

Andersen, Ditte (2015a). Stories of Change in Drug Treatment: A Narrative Analysis of ‘whats’ and ‘hows’ in Institutional Storytelling. *Sociology of Health & Illness*, 37 (5).

Andersen, Ditte (2015b). What's so Funny? Towards a Client Perspective on Professionals' use of Humour in Drug Treatment. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 22 (3).

Carstens, Annette (2005). “Motivation” i visitationssamtaler på aktiveringsområdet. I: Järvinen, Margaretha; Larsen, Jørgen Elm & Mortensen, Nils (red.). *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Aarhus Universitetsforlag.

Foucault, Michel (2001). Questions of Method. I: *Power – Essential Works of Foucault 1954–1984*, Vol 3. Penguin Books.

Foucault, Michel (2002). *Overvågning og straf. Fængslets fødsel*. Det lille forlag.

Hansen, Christian Sandbjerg (2013). Så fik vi os lige en snak om det: skrap eller slap? Samtalen er en af socialarbejdernes vigtigste teknikker. *Vera*, (63).

Hansen, Nanna Koch (2010). Hvad anerkender den anerkendende pædagogik? *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, (3).

Hansen, Nanna Koch (2017). *Opdragelse til løsladelse. Destabiliserende læsninger af Kriminalforsorgens udslusningspraksis*. Ph.d.-afhandling ved Københavns Universitet.

Hastrup Kirsten (2010). Feltarbejde. I: *Kvalitative metoder. En grundbog*. Hans Reitzels Forlag.

Holstein, James A. & Gubrium, Jaber F. (2008). Constructionist Impulses in Ethnographic Fieldwork. I: Holstein, James A. & Gubrium, Jaber F.: *Handbook of Constructionist Research*. The Guilford Press.

Järvinen, Margaretha (2004). Alkoholfortællinger i et institutionelt landskab. I: Järvinen, Margaretha & Mik-Meyer, Järvinen (red.). *At skabe en klient. Institutionelle identiteter i socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag.

Järvinen, Margaretha & Mik-Meyer, Nanna (red.) (2005). *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter*. Hans Reitzels Forlag.

Karlsen, Mads Peter & Villadsen, Kaspar (2007). Hvor skal talen komme fra? Dialogen som omsiggribende ledelsesteknologi. *Dansk Sociologi*, 18 (2).

MacLure, Maggie (2010). The Offence of Theory. *Journal of Education Policy*, 25 (2).

Mik-Meyer, Nanna (2004). *Dømt til personlig udvikling. Identitetsarbejde i revalidering*. Hans Reitzels Forlag.

Søndergaard, Dorte Marie (2000). Destabiliserende diskursanalyse: Veje ind i poststrukturalistisk inspireret empirisk forskning. I: Haavind, Hanne (red.). *Kjøn og fortolkende metode – Metodiske muligheder i kvalitativ forskning*. Gyldendal.

Søndergaard, Dorte Marie (2005). At forske i komplekse tilblivelser. Kulturanalytiske, narrative og poststrukturalistiske tilgange til empirisk forskning. I: Jensen, Torben Bechmann & Christensen, Gerd (red.). *Psykologiske & pædagogiske metoder. Kvalitative og kvantitative forskningsmetoder i praksis*. Roskilde Universitetsforlag.

Villadsen, Kaspar & Karlsen, Mads Peter (2009). At “tale i øjenhøjde”: Dialogens udbredelse som magtteknologi. *Uden for nummer – Tidsskrift for forskning og praksis i socialt arbejde*, 10 (18).

SLUTNOTE

¹ Af fremstillingsmæssige hensyn betegnes udslusningspraksis i artiklen som *socialpædagogisk*, om end der i sagens natur er tale om et tværprofessionelt forehavende. Uagtet uddannelsesbaggrund (som hhv. pædagoger, socialrådgivere og fængselsbetjente) benævnes de ansatte således også som *medarbejdere*.